

§. I.

Praemonenda.

Ego vero, dum vestigiis popularium meorum ingressurus, et de fontibus quibusdam Silesiae nostrae alcalino-martialibus sigillatim acturus sum, in exponendis harum ipsarum aquarum notione, natura, elementis chemicis, viribusque medicis operam generatim confumere, ea de causa superuacuum existimo: quod, qui ante hos quatuor annos primus nostratum in describendis his ipsis fontibus laborauit, clarissimus IOSEPHVS GIESCHE, in iam citata *dissertatione a)* haec omnia, quae huic acidularum classi generatim conueniunt, tanta absolute atque perfectione persecutus est, ut et posteriores similibus aquarum Silesiacarum descriptores clarissimi IOSEPHVS NEUGEBAVER et FRANCISCVS KVRTZIVS, lectores hac de re curiosos ad *Gieschianam* remitterent commentationem. Nobis igitur, quos etiam scribendi prolixitudine variae prohibent causae, venia dabitur, si breuissime tantum vi eorum, quae exsecutus est optimus GIESCHE, monemus: aquas medicatas alcalino-martiales ita a natura esse mistas, ut *partim* martiales moleculas complectantur, a spiritu aëreo sulphureo aut vitriolico tenerrime resolutas;

a) §. II. et III.

resolutas; *partim* alcalinas particulas, 'aqueo elemento subtilissime intersperfas: adiuncto interdum terrae alcalinae aut seleniticae parca portione. Quam vellemus vero, vt omnia ista examina, quae haecenus super fontibus Silesiacis salubribus instituta et in iam allegatis dissertationibus exposita sunt, ad istas dirigi adcurarique potuissent regulas, quas nuper illustris chemicus, TORBERN BERGMANN *b*), publice proposuit et per exempla illustrauit. Verum enim vero, ex quo hic propositis examinibus opera est data, iam quindecim, viginti, immo triginta, si *Strumpfsianos* spectes labores, annorum interuallum est elapsum; quo tempore chemicis parum adhuc cum aëre eiusque diuersis generibus erat commercii, et *aëris fixi* siue acidi aërei (*Lustsaeure*) nomen vix inciepiat passim audiri. Ipsismet vero nobis in praesenti non concessa est opportunitas, cum ipsis istis fontibus, quos descripturi sumus, haec examina repetendi. Vos ergo, lectores, hoc cum Catone, vt est in veteri prouerbio, esse oportet contentos. Interim certi sumus atque persuasi, neuiquam vos esse erraturos, si, quotiescunque in his prioribusque commentariolis spiritus aërei sulphurei vel vitriolici nomen occurrit, eius loco aëris fixi aut acidi aërei nomen substituatis. Quod denique ad acidularum
alcalino-

b) In *kleinen physischen und chemischen Wercken. Erster Band*, p. 116 sqq. edit. germanic. Francof. ad Moen. 1782. in 8.

alcalino-martialium virtutes generatim attinet, re-
ctissime clarissimus GIESCHE c) ab earum vsu par-
tim tonicam, elasticitati et irritabilitati fibrillarum
confirmandae idoneam, partim resoluentem, aci-
dae saburrae aduersam, et antisepticam expectari
iussit efficacitatem. Ex quibus omnibus, quibus-
nam morbis profuturae sint hae aquae, medicorum
quilibet facile adsequi poterit coniectura. Propius
ergo nunc his praemonitis, ad nostrum nos conuer-
timus propositum, fontium quippe salubrium *Hirsch-
feldensium* et *Hertwigswaldensium*, in Saganensi di-
tione scaturientium, historiam exposituri: quibus,
velut appendicis loco, pauca quaedam, quoniam
plura nescimus, de *Falckenbergensibus* Oppolienfis
ditionis acidulis adiungemus.

§. II.

I. *Acidulae Hirschfeldenses.*

A Sagano, quae est primaria sui cognominis
principatus vrbs, euronotum versus, ad sesquilapi-
dem circiter, in principatus Glogauensis confiniis,
fitus est pagus quidam, cui *Hirschfeldae* nomen est,
et qui a riulo alluitur, tandem cum aliis sui generis
oberrantibus in amniculum, quem accolae *Briesnitz*
appellant, collecto; quocum demum ad Numbur-
gum Silesiorum, ex aduerso Christianopolis littore, a

B

Bobero

c) In *dissertat. citat.* §. III.